

Szükségletek és életszínvonal

Az ország gazdasági-társadalmi fejlesztési öt éves terve célkitűzéseinek megvalósítása lehetővé teszi az egész nép anyagi és szellemi jólétének szüntelen gyarapítását — ami pártunk politikájának alapvető célja, a Romániában sikerrel épülő, sokoldalúan fejlett szocialista társadalom lényege.

NICOLAE CEAUȘESCU

Többen kérdeztek meg: mi az oka annak, hogy „az életszínvonal növekedésére az 1981—1985-ös időszakban és az életminőség szüntelen emelkedésére vonatkozó”, az RKP XII. kongresszusán elfogadott irányelv-program előirányzatai értelmében a különböző termékek egy személyre jutó fogyasztása eltérő ütemben növekszik, sőt egyes esetekben azonos szinten marad, illetve az is előfordul, hogy csökken? Konkrétan mi az oka annak, hogy a hús és húskészítmények egy személyre jutó fogyasztása az 1980-as szinthez viszonyítva 1985-ig 109,7—116,1 százalékra emelkedik, miközben a szolgáltatások volumene 54,3 százalékos szintre nő, s ugyanakkor a gabonaneműek (lisztfélék) fogyasztása 84,6—87,3 százalékos szintre fog süllyedni?

E számok mögött igen érdekes gazdasági törvényszerűség húzódik meg, mely hazánk jelenlegi fejlődési szakaszában egyre erőteljesebben jut kifejezésre, s mely azt bizonyítja, hogy az 1981—1985-ös időszakban a román társadalom fejlődésének új szakaszába lép, amelyben erőteljesen érvényesülni fog a tudományos-műszaki forradalom, az eddigi mennyiségi felhalmozások minden területen felgyorsuló ütemben alakulnak át új minőségűvé, s az egész nép jóléte, civilizációs színvonala még magasabb szintre fog emelkedni. Olyan fejlődési színvonalat értünk el, hogy napirendre tűzhetjük a fejlődő országok stádiumának túlhaladását, azt, hogy belépünk a közepesen fejlett országok sorába. 1985-ben az egy lakosra jutó nemzeti jövedelem eléri a 2400—2500 dollárt, amely biztos alap a lakosság szükségleteinek magas szintű kielégítéséhez.

A szakirodalom életszínvonalon azt a szintet érti, amelyet valamely társadalomban az egyének, rétegek, osztályok anyagi és szellemi szükségleteinek kielégítése elért. A szükségletek a történelem során a termelés fejlődésével és a társadalmi munka termelékenységének növekedésével párhuzamosan alakulnak ki, terebélyesednek és sokrétűbbé válnak. A legősibb szükséglet az élelmiszerek iránti igény volt, melyet a ruházkodás, lakás, fűtés követett. A létfenntartás szempontjából ma is ezek a legfontosabb szükségletek, s így csak az ezen felül megmaradt jövedelemrészt tudja a lakosság más szükségletei kielégítésére fordítani. „... az embereknek előbb enniük, inniük, lakniuk és ruházkodniuk kell, mielőtt politikával, tudománnyal, művészetrel, vallással stb., stb. foglalkozhatnak...”, s tegyük hozzá: mielőtt saját autójukkal „bejárnák a kerek világot”.

A fentiekből egyenesen következik, hogy valamely egyén, réteg, osztály vagy társadalom életszínvonalára vonatkozóan meglehetősen pontos következtetést vonhatunk le azokból a hányadokból, amelyeket jövedelmükből szükségleteiknek, illetve szükségleteik egyes csoportjának kielégítésére fordítanak.

E tekintetben mindenekelőtt az a törvényszerűség érvényesül, melyet Ernst Engel fogalmazott meg először, s mely a következőképpen hangzik: „Egy költségvetésből az élelmiszerekre fordított kiadások a jövedelmek növekedésének mértékében csökkennek.”² Ezt a törvényszerűséget igazolják ma is a különböző országok háztartási statisztikáinak adatai: a gyengén fejlett országokban az élelmiszerkiadások az összkiadások 70 százalékát, a fejlődő országokban 60 százalékát, a fejlett országokban 40 százalékát s a magas fejlődési szintet elért országokban mindössze 30 százalékát teszik ki.³

A fenti adatok lényegében az élelmiszerek szükségletek véges jellegét tükrözik. Ez a véges jelleg abban is megnyilvánul, hogy az élelmiszereknek a szükségleteken felüli fogyasztása káros, s kóros elváltozásokat okoz a szervezetben.

A hazai élelmiszerfogyasztás egy lakosra számítva jelenleg 3240 kalória, így hazánkban minden egyén számára biztosítva van a kiegyensúlyozott táplálkozáshoz szükséges kalóriamennyiség. E tekintetben Románia a világ legelső országai közé tartozik.

A jövő feladata, hogy hazánk lakossága élelmiszerfogyasztásának szerkezetét átalakítsuk az ésszerű, tudományosan megalapozott követelményeknek megfelelően. E követelmények értelmében az irányelv-program előíranyozza a hús és a húskészítmények, a zöldség és a zöldségből készült termékek, a gyümölcs és a gyümölcskészítmények termelésének erőteljes fokozását úgy, hogy ezekből a termékekből az egy főre jutó fogyasztás lényegesen emelkedjék; eközben a liszttermékek egy főre jutó fogyasztása előreláthatóan csökkenni fog.

Az ember élelmiszerszükséglete s így -fogyasztása is mennyiségileg jól meghatározható, s a túlfogyasztás — amint láttuk — betegséget idéz elő, a többi nélkülözhetetlen biológiai szükségletnél azonban ilyen mennyiségi határ nehezebben húzható meg, ezek a szükségletek ugyanis sokkal rugalmasabbak. A *ruházkodásnál* a fogyasztást már nemcsak a biológiai tényezők határozzák meg (az időjárás viszonyosságai elleni védekezés), hanem a divat, az egyéni ízlés, az egyén társadalmi helyzete stb. Ezzel magyarázható, hogy az ember nem elégszik meg egy-két rend ruhával, egy-két pár cipővel, hanem ennél többet igényel. A legtöbb egyén ma ruhaneműit fizikai elhasználódás előtt félreteszi, esetleg meg is semmisíti.*

Könnnyűiparunk egyre magasabb szinten elégíti ki a lakosság kelme-, készruha-, lábbeli- és egyéb termékszükségletét. Szövöttáruból, beleértve a készruhát is, az egy főre számított fogyasztás 1980-ban el fogja érni a 29 négyzetmétert, 1985-ben pedig a 36,3 négyzetmétert, lábbeliből 1980-ban személyenként 4 pár fog jutni, az 1985-re vonatkozó előirányzat 4,1 pár személyenként, ami azt jelenti, hogy hazánkban a lábbelifogyasztás 1980-ban megközelíti a telítettségi szintet. Az irányelv-program ugyanakkor előírja e termékek választékának bővítését, kidolgozásának és minőségének javítását.

A *tartós háztartási javakat* sokan „a háztartások beruházásainak” nevezik. Jellegüket tekintve ezek a fogyasztási cikkek valóban hasonlítanak a beruházásokhoz: többségük nehézipari eredetű, s több esztendőig is használható, és arról se feledkezzünk meg, hogy beszerzésük előzetes megtakarítást, részletfizetést vagy kölcsönt tételez fel. A lakosság fogyasztásában ezek a termékek a gazdaságnak egy bizonyos fejlettségi szintjén jelennek meg, termelésük és fogyasztásuk a gazdaság fejlődésével párhuzamosan gyors ütemben növekszik. A gazdaságilag fejlett országok tapasztalatai azt bizonyítják, hogy e termékek fogyasztása évi 1000—1200 dollár egy főre számított nemzetijövedelem-szint fölött rendkívül gyors ütemben növekszik. Ha az Egyesült Államok példájából általános érvényű következtetést lehet levonni, akkor arra a megállapításra juthatunk, hogy évi 2000 dollár egy főre jutó jövedelemszintig ezeknek a termékeknek a fogyasztása gyorsabban emelkedik, mint a jövedelmek. Az évi egy főre jutó 500 dollár alatti jövedelem esetében a kiadásoknak ez a kategóriája egészen más összetételű, mint az 1500—2000 dolláron felüli jövedelmeknél. Az előbbi esetben a bútor és a hagyományos berendezési tárgyak, az utóbbi esetben mindinkább a gépkocsik s a különböző elektromos háztartási felszerelések alkotják a kiadások zömét. Ezt a tendenciát is először az Egyesült Államokban figyelték meg, a későbbiekben azonban hasonlóan alakult a tartós fogyasztási cikkek iránti kereslet szerkezete a többi fejlett tőkés országban is.

Hazánk lakosságának tartós háztartási javakkal való ellátottsága az alábbi fejlődést mutatta, illetve fogja mutatni:

1000 lakosra számított darab

	1965	1975	1980	1985
rádiókészülék	123,9	206,6	247	300
tévékészülék	28,8	144,9	203	245
hűtőszekrény	21,3	95,5	157	220
mosógép	22,9	67,9	100	153
személygépkocsi	1,2	13,7	28	57

Mindenekelőtt meg kell állapítanunk, hogy a lakosság ellátottsága tartós fogyasztási cikkekkel gyorsabban fog emelkedni (rádiókészülékből 21,5, tévékészü-

* Ez az oka annak, hogy a divatjamúlt ruhákat 25—30 százalékkal olcsóbban árúsítják. Egyes közgazdászok a divat gyors változásával magyarázzák a divatcikkek tartósságának csökkentését is.

lékből 20,7, hűtőszekrényből 40,1, mosógépből 53, személygépkocsiból 103,6 százalékkal), mint az átlagos reáljavadalmazás (16—18 százalékkal). A mennyiségi növekedés mellett az irányelv-program előírja újabb készülékek és gépek gyártását és forgalmazását, amelyek tartósabbak, ugyanakkor kevesebb energiát fogyasztanak, s így megelőzik a pazarlást.

A tartós fogyasztási cikkek csoportjában a telítettség foka cikkenként tér el. A Német Demokratikus Köztársaságban matematikai modellek segítségével és szociológiai elemzések alapján 1968-ban egyes tartós használati cikkek viszonylatában meghatározták a telítettségi pontokat. Ezeket akkor érik el, ha a háztartások kb. 80 százalékában lesz háztartási gép, televíziókészülék, 77 százalékában mosógép. Ugyanakkor megállapították, hogy ezek a telítettségi pontok nem statikus, hanem dinamikus mennyiségek, amelyek az életszínvonal növekedésével párhuzamosan változnak, tehát irányszámok, és semmiképpen sem pótolhatják a szükségletek állandó kutatását.

A lakás iránti szükséglet nagyságáról és minőségéről igen sokat lehetne tárgyalni. Ezen a téren a vélemények különbözők. Egyesek azt vallják, hogy a lakáskérdés akkor megoldott, ha minden háztartásra jut egy lakás. Továbbá azt javasolják, a lakások száma 2—3 százalékkal haladja meg a háztartásokét, hogy lehetséges legyen a lakások karbantartása, főjavítása, valamint hogy megkönnyítsék a lakáscserét az esetben, amikor a háztartások nagysága növekedik vagy csökken. Mások azt tartják, hogy minden személynek külön szobát kell biztosítani, sőt továbbmenően családonként szükség van még egy külön nappali (társalgó) s egy külön hobbi-szobára.

Az irányelv-program e téren is hazánk valóságából indul ki, s a lakás szükséglet eszményi kielégítésére törekszik. E tekintetben mindenekelőtt azt kell figyelembe vennünk, hogy a lakóházak kifejtett alapterületének egy négyzetmétere mintegy 20 napi átlagkeresetnek megfelelő értékbe kerül. Így tehát egy háromszobás, 80 kifejtett négyzetméter alapterületű lakás mintegy ötévi átlagjavadalmazásnak megfelelő értéket képvisel. A lakáskérdés megoldása tehát jelentős beruházást követel mind az állam, mind az egyén részéről.

Hazánkban eddig is nagy erőfeszítéseket tettünk a lakásépítések terén. A lakosság számához viszonyított lakásépítés évi üteme világviszonylatban is magas ütem. Jelenleg több mint 15 millió városi és falusi állampolgár az utóbbi 30 évben épült lakásban lakik. Megnövekedett a többszobás lakások száma és részaránya, valamint az egy személyre jutó hasznos terület, javultak a befejező munkálatok és a belső szerelés tekintetében is.

Az 1981—1985-ös ötéves tervben az állami beruházási alapokból 1 100 000 lakás s a lakosság saját költségén hozzávetőlegesen 100 000 lakás fog épülni. A lakásvizonyok a következőképpen alakulnak majd:

	1980	1985
az egy személyre jutó lakterület (m ²)	9,7	10,6
az egy szobára jutó személyek száma	1,41	1,29

Az 1981—1985-ös ötéves terv e vonatkozásban is igen fontos lépcsőfokot fog jelenteni a XI. pártkongresszuson elfogadott program célkitűzéseinek megvalósításában, melyek értelmében 1990-ig „nagy vonalakban biztosítjuk a lakóterület problémájának megoldását...”⁴

A szolgáltatásokra fordított kiadások úgyszintén sokkal gyorsabban növekednek, mint a jövedelmek. Ez esetben is olyan szükségletcsoporttal állunk szemben, ahol a telítettségi pontok nehezen meghatározhatók. Gondoljunk csak a szórakozási és a szabad idő eltöltését szolgáló létesítmények iránti szükségletekre (mozik, klubok, sportlétesítmények, üdülők, fürdőhelyek, szállodák stb.).

Az irányelv-program előírja a szolgáltatások volumenének több mint 54 százalékos növekedését — az 1980-as szinthez viszonyítva. Nagyobb ütemben növekszenek az olyan jellegű szolgáltatások, melyekből nincsenek kielégítve a lakosság igényei, különösképpen a lakáskarbantartás és -javítás, a tartós háztartási cikkek és az autók javítása, a mosodák és tisztítóműhelyek szolgáltatásai stb.

A turisztika és az üdültetés szintén jelentősen bővül az 1981—1985-ös időszakban. Új szállásolási kapacitások átadásával lehetővé válik, hogy 1985-ben 36 százalékkal több dolgozó juthasson el üdülő- és gyógyfürdőhelyre, mint 1980-ban.

Az irányelv-program nemcsak az életszínvonal, hanem az életminőség növelését is célul tűzi ki. Az életminőség — a legtagabb értelemben — azoknak a feltételeknek az összességét jelenti, amelyek biztosítják a biológiai lét integritását, az anyagi és szellemi életszínvonalal kapcsolatos társadalmi-gazdasági szükségletek

kielégítését, amelyek lehetővé teszik a személyiség egyensúlyát és állandó kibontakozását. Az életminőség tehát a következő elemeket foglalja magában:

1. a földrajzi környezet minőségét, az ember és a természet közötti viszonyt;
2. a társadalmi környezet minőségét, az anyagi élet feltételeit, az emberek közötti viszonyokat, a politikai, erkölcsi és szellemi tevékenységet;
3. a munkakörülmények minőségét;
4. a családi környezet minőségét.

Az életminőség javítását szolgáló előirányzatok, az életszínvonal növekedését biztosító említett intézkedések mellett, a következők:

— A környezet védelmére szánt anyagi alap erőteljes fejlesztése. Így kívánjuk megakadályozni a levegő, a víz és a talaj szennyeződését.

— Új technológiai eljárások bevezetésével, az erdőterület termőképességének növekedésével egyidejűleg biztosítani kívánjuk azoknak a funkcióknak a megőrzését és tökéletesítését, amelyeket az erdei növényzet tölt be a környezet védelmében. Kiterjesztik a vizmosások szabályozási munkálatait. Eltiltják a tarvágasásokat, hogy fékezze az erdővel borított talaj eróziós folyamatát. Bővíteni fogják a városi zöldövezeteket. Új parkokat, természeti rezervátumokat, szórakozást, kikapcsolódást, felüdülést szolgáló helyeket fognak létesíteni.

— Az 1981—1985-ös ötéves tervben fokozatosan rátérünk a 44 órás munkahétre. A munkaprogramokat úgy fogják összeállítani, hogy az egyik hét 5, a következő pedig 6 munkanapból álljon, biztosítva ezzel, a törvényes ünnepeken kívül, kéthetenként a szabad szombatot.

A következő ötéves terv életszínvonalnövelési irányelv-programja továbbra is a figyelem középpontjába helyezi az embert és annak szükségleteit, társadalmunk, minden egyes tagja igényeinek minél jobb körülmények között történő kielégítését, összhangban a tudományosan megalapozott fogyasztással.

JEGYZETEK

1. Engels Frigyes: *Beszéd Marx Károly sirjánál*. In: Marx: *Válogatott Művek* I. Bp., 1948. 16.
2. Lásd Ion Blaga: *Populația activă a României*. Buc., 1979. 59.
3. I. m. 60—61.
4. *A Román Kommunista Párt XI. kongresszusa*. Buk., 1975. 601.

BALLA ZSÓFIA

ILLUSZTRÁCIÓ IPARI TÁJHOZ

Egy falu: mint száraz ághalom,
föltépett szárny, sors-kuszálta forma.
Recseg-ropog egy-egy szokásba forrva;
semmi sem éri, ő a bántalom.
Kitárt dombok, roskadt templomok
közé egy üstökös hull, hátha lángra gyúl
mi szétfeszítő volt; most eggyé legyen.
A talp alatt csak perzselő homok.